

21 בדצמבר 2016

לכבוד
גב' דורית מורג
היועצת המשפטית
משרד החינוך
ירושלים

בפקס : 02-5603840

שלום רב,

הנדון : תיקון לחוזר המנכ"ל בדבר השיח החינוכי בנושאים שנויים במחלוקת

סימוכין: פנייתנו מיום 6.12.16

1. ביום 6.12.16 פנינו אליך על רקע זימונים שקיבלו מנהלי בתי ספר אשר הזמינו נציגים של שוברים שתיקה להרצאות בפני התלמידים ואשר זומנו ל"שיחות בירור" במשרד החינוך. לצד שיחות הבירור (שבינתיים לא הניבו הליך משמעותי נגד המנהלים שזומנו אליהם) הפיץ משרד החינוך איומים בתקשורת שמוזהרים את מנהלי בתי הספר לבל יזמינו את שוברים שתיקה פן יבולע להם.
2. בפנייתנו ביקשנו כי תפעלי להוציא לאתגר הבהרה בדבר זכותם וחובתם של מנהלי בתי ספר לאפשר לתלמידיהם דיון חופשי ומושכל בסוגיות השנויות במחלוקת בחברה הישראלית, לחשוף אותם לעמדות שונות ומנוגדות, וזאת לרבות באמצעות הזמנת מגוון ארגונים, דוגמת "שוברים שתיקה", להרצות בפני התלמידים.
3. עד כה לא זכינו לקבל מענה לפנייתנו. לעומת זאת שר החינוך הבהיר בתקשורת: "זהו הצעד הראשון במכלול פעולות נגד מי שפוגע בצבא ההגנה לישראל ובסולידריות החברה הישראלית. מי שמסתובב בעולם ומציג את חיילי צה"ל כפושעי מלחמה לא ייכנס לבתי ספר; מקומו בשוליה הסהרורים של החברה הישראלית. כל עוד משרד החינוך אחראי על חינוך ילדי ישראל ולא עיתון 'הארץ', מסיתים כנגד צבא ההגנה ומדינת ישראל לא יפגשו תלמידים במערכת החינוך".¹
4. הצעד השני, פסול ופוגעני אף הוא, לא בושש מלהגיע. ביום 11 בדצמבר 2016 פרסם משרד החינוך תיקון לחוזר המנכ"ל בעניין השיח החינוכי בנושאים שנויים במחלוקת. בפסקה שכותרתה "תמצית השינויים מההוראה הקודמת" נכתב כך: "החוזר מדגיש שלא תותר כניסתם של גורמים חיצוניים ודוברים חיצוניים שיש בפעילותם, בין היתר, לעודד גזענות, אפליה, הסתה, קריאה ל אלימות, תעמולה מפלגתית שלא בהתאם להנחיות חוזר המנכ"ל בעניין זה ושיח הפוגע בלגיטימיות של

¹ ירדן סקופ "האגודה לזכויות האזרח: שיחות הבירור והאיומים על מנהלים שמוזמנים את שוברים שתיקה לא חוקיות" הארץ 6.12.16.

מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. כמו-כן, לא תותר כניסתם של דוברים שעברו עברה שיש עמה קלון או של גוף הפועל בניגוד לחוקי מדינת ישראל או של גוף שיש בפעילותו לערער על עצם הלגיטימיות של גופים ממלכתיים (כגון צבא ההגנה לישראל ובתי המשפט) (ההדגשות הוספו).

5. בהמשך החוזר נכתב: "העיסוק בנושאים אלו יכול להתבצע באמצעות דיון בכיתה, באמצעות הזמנת מרצה או בפעילות שתועבר על ידי גורמים/גופים חיצוניים. בכל מקרה, באחריות מנהל בית הספר לבדוק כי הפעילות עולה בקנה אחד עם חוק החינוך הממלכתי ועם מטרות החינוך ואין בה משום עידוד לגזענות ולהסתה או קריאה לאלימות ולהדרה הנוגדות את מסגרת החוק ו/או פגיעה בלגיטימיות של מדינת ישראל ומוסדותיה הממלכתיים" (סעיף 2.1 לחוזר).

6. מסע ההתעמרות נגד מנהלי בתי הספר שהעזו להזמין את "שוברים שתיקה" לבתי הספר ממשיך גם לאחר תיקון החוזר. ביום 20.12.16 הוזמן מנהל בית הספר "תיכונט" בתל אביב, מר רס כהן, ל"שיחת ברור" בעקבות הרצאת ארגון "שוברים שתיקה" שנערכה בבית הספר יומיים קודם לכן.

7. האפקט המצנן שנגרם בעקבות התנהלותו של משרד החינוך – תיקון החוזר, האיזונים ושיחות הברור - ברור וניכר בשטח. במסגרת כתבה, אשר שודרה בחדשות ערוץ 1 ביום 18.12.16, בעקבות הרצאה של ארגון "שוברים שתיקה" בבית הספר "תיכונט" בתל אביב, התבטאו עובדי הוראה בכירים בנוגע לחששות מנהלי בתי ספר להזמין את ארגון "שוברים שתיקה" בעקבות התיקון החדש לחוזר. בתגובה לכתבה בחר משרד להמשיך להלך אימים על עובדי הוראה: "חוזר המנכ"ל ברור ואיננו משתמע לשני פנים. הפרה של חוזר מנכ"ל תחייב אותנו בנקיטת צעדים שימנעו הפרה כזאת בעתיד".

8. אלא שחוזר המנכ"ל החדש הוא ההפך הגמור מ"ברור ואיננו משתמע לשני פנים". לצד החובה הברורה מאליה לשמור על חוקי המדינה, מופיעים בתיקון לחוזר המנכ"ל שני איסורים עמומים: האחד, אוסר על "שיח הפוגע בלגיטימיות של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית"; השני אוסר על כניסתו של "גוף שיש בפעילותו לערער על עצם הלגיטימיות של גופים ממלכתיים כגון צה"ל ובתי המשפט". שני איסורים אלה עמומים ומעורפלים, נתונים לפרשנות רחבה מדי ולא משרתים את הרשות המנהלית בבואה להפעיל את שיקולי דעתה במקרים הפרטניים, והם גורמים לצנזורה קשה מראש על השיח החינוכי בנושאים שנויים במחלוקת.

9. מהם הקריטריונים להגדרת "הלגיטימיות"? כיצד על מנהלי בתי הספר לקבוע האם בפעילות או בהרצאה מסוימת יש בכדי לפגוע בלגיטימיות של מדינת ישראל? בדומה, האם אסורה כניסתם של גופים שמערערים על לגיטימיות קיומם של גופים ממלכתיים או רק לפעולות שהם מבצעים? כך, למשל, האם יש בשיח אשר עוסק בזכותן של נשים ונערות לבצע הפלות יש משום "פגיעה בלגיטימיות של מדינת ישראל כמדינה יהודית"?; בדומה, האם בשיח שעוסק בזכויותיהם של חברי קהילת הלהט"ב להינשא יש בכדי לערער על "הלגיטימיות של מדינת ישראל כמדינה יהודית"? האם שיח חינוכי שכרוך בביקורת חריפה על מוסדות השלטון מערער על "הלגיטימיות" שלו ?

10. סיכומו של דבר: בתיקון לחוזר המנכ"ל בדבר השיח החינוכי בנושאים שנויים במחלוקת קבע משרד החינוך איסורים מעורפלים ועמומים באופן שאינו מאפשר למנהלי בתי הספר ולעובדי

ההוראה בהם להבין את האופן שבו מצופה מהם לפעול בנוגע לקיום שיח חינוכי בנושאים שנויים במחלוקת בתוך בתי הספר, לרבות בדרך של הזמנת גופים שונים להרצות, כגון "שוברים שתיקה" וארגונים נוספים.

11. הוראת חוזר פסולה זו, לצד הצעדים הפסולים שננקטו נגד מנהלים שהזמינו את ארגון "שוברים שתיקה" להרצות בפני תלמידיהם, כמו גם האיומים מצד נציגי משרד החינוך והעומד בראשו על צעדים שיינקטו נגד מי שיפר את חוזר המנכ"ל אינם משאירים מקום לספק באשר לפרשנות "הנכונה" של האיסורים החדשים בחוזר המנכ"ל: רוח המפקד מורה על הימנעות משיח חינוכי בנושאים שנויים במחלוקת בחברה הישראלית, ובכלל זה הזמנת ארגונים שעוסקים בסוגיות כגון אלה.

12. כך תורגמה החובה לקיים שיח חינוכי בנושאים שנויים במחלוקת, לפתח חשיבה ביקורתית ועצמאית ולחשוף את תלמידי מערכת החינוך למגוון דעות בחברה הישראלית, להנחיות היוצרות הפחדה בחוזר המנכ"ל, אשר משתיקות הלכה למעשה, כל ניסיון לפעול ברוח החוק.

13. מעבר להיותו של חוזר המנכ"ל פסול שכן הינו עמום ומעורפל, למותר לציין כי אין בפעילות "שוברים שתיקה" כדי לערער על "עצם הלגיטימיות" של צבא ההגנה לישראל, אלא כדי לבקר, לעורר דיון ציבורי ולפתח מודעות. "שוברים שתיקה", כמו ארגונים אחרים בחברה האזרחית, ממלא תפקיד חשוב של השתתפות אזרחית פעילה בהליך הדמוקרטי. המחלוקת הפוליטית סביב פעילות הארגון והביקורת שהוא מותח על מנהיגי המדינה בסוגיית הכיבוש עוררו בשנים האחרונות שיח אלים והסתה מסוכנת נגד הארגון ופעיליו במטרה לגרום לשיתוקו ולהשתקתו. הצטרפותו של משרד החינוך למסע ההסתה היא מדאיגה וחמורה.

14. לפיכך, נבקש להורות באופן מיידי על ביטול התיקון לחוזר המנכ"ל. בנוסף, נבקש לפעול להפסקת הפרקטיקה הפסולה שבה נוקט משרד החינוך בדמות הזמנת מנהלי בתי ספר לשיחות בירור בגין הזמנת ארגון "שוברים שתיקה" לבתי הספר.

15. נודה לקבלת תשובה לפנייתנו לא יאוחר מיום 28.12.16, שכן אנו שוקלים את המשך צעדינו המשפטיים.

בכבוד רב ובברכה,

שרונה אליהו חי, עו"ד

העתק: חה"כ נפתלי בנט, שר החינוך